

Mats Rolén, Skogsbygd i omvandling. Studier kring befolkningsutvikling, omflyttning och social rörlighet i Revsunds tingslag 1820-1977, (Studia Historica Upsaliensia 107), Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 1979. 301 s. Distribution: Almqvist & Wiksell, Stockholm. 95,00 Skr.

Sociale forandringsprocesser i samfund studeres vel oftest som makrofænomener. Det kan der være gode grunde til, men af og til får man den fornemmelse, at hovedforklaringen på valget af det analyseniveau er besværet med at fremskaffe relevante data på mikroniveau.

Det viser sig imidlertid ofte, at undersøgelser gennemført på mikroniveau på centrale områder kan nuancere, modificere og af og til endog helt ændre opfattelser, som er fremgået af studier på andre analyseniveauer. Derfor er det nødvendigt, at de centrale dele i studier af social - og for den sags skyld også politisk - udvikling analyseres på begge niveauer.

En ny svensk doktorafhandling i historie har klart demonstreret, hvorledes hidtidige opfattelser af forløbet af og konsekvenserne af sammenstødet mellem det traditionelle landbrugs- og skovbrugssamfund og den ekspanderende savværksindustri må nuanceres på nogle punkter og helt ændres på andre.

Det drejer sig om Mats Roléns Uppsala-afhandling om forandringsprocesser i et jämtlandsk lokalområde (Revsund tingslag i nærheden af Östersund) i en så lang periode som 1820-1977. Tre temaer står centralt i Roléns afhandling. Det er de konsekvenser, som skovbrugets overgang til industriel stordrift havde med hensyn til befolkningsudvikling, med hensyn til geografisk mobilitet og med hensyn til social mobilitet. Når det er rimeligt at se på konsekvenserne på disse tre områder, er forklaringen, at de store selskaber efter 1870 i stort omfang købte de hidtidige ejere af jord- og skovlodder ud, at der opstod et betydeligt behov for arbejdskraft, og at anlægget af jernbaner fandt sted i dele af området (men ikke i andre), således at Revsund på en anden måde end tidligere blev inddraget i det nationale kommunikationssystem.

Kildematerialet til svensk befolkningshistorie er som bekendt (?) af høj kvalitet, og da behandlingen af det er foretaget sobert og solidt, fremstår bogens resultater da også som velbegrundede. I øvrigt er det ikke meningen at gennemgå disse resultater her. Hensigten med at omtale Roléns bog i netop dette tidsskrift er nemlig primært at pege på nogle af de perspektiver, der ligger i en historisk/samfundsvidenskabelig undersøgelse, der henter sit empiriske grundlag i en meget intensiv udnyttelse af et afgrænset lokalområdes datamateriale af forskellig art.

Der er vist ingen tvivl om, at Rolén klart har demonstreret værdien af at

Mats Rolén, Skogsbygd i omvandling. Studier kring befolkningsutveckling, omflyttning och social rörlighet i Revsunds tingslag 1820-1977, (Studia Historica Upsaliensia 107), Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 1979. 301 s. Distribution: Almqvist & Wiksell, Stockholm. 95,00 Skr.

Sociale forandringsprocesser i samfund studeres vel oftest som makrofænomener. Det kan der være gode grunde til, men af og til får man den fornemmelse, at hovedforklaringen på valget af det analyseniveau er besværet med at fremskaffe relevante data på mikroniveau.

Det viser sig imidlertid ofte, at undersøgelser gennemført på mikroniveau på centrale områder kan nuancere, modificere og af og til endog helt ændre opfattelser, som er fremgået af studier på andre analyseniveauer. Derfor er det nødvendigt, at de centrale dele i studier af social - og for den sags skyld også politisk - udvikling analyseres på begge niveauer.

En ny svensk doktorafhandling i historie har klart demonstreret, hvorledes hidtidige opfattelser af forløbet af og konsekvenserne af sammenstødet mellem det traditionelle landbrugs- og skovbrugssamfund og den ekspanderende savværksindustri må nuanceres på nogle punkter og helt ændres på andre.

Det drejer sig om Mats Roléns Uppsala-afhandling om forandringsprocesser i et jämtlandsk lokalområde (Revsund tingslag i nærheden af Östersund) i en så lang periode som 1820-1977. Tre temaer står centralt i Roléns afhandling. Det er de konsekvenser, som skovbrugets overgang til industriel stordrift havde med hensyn til befolkningsudvikling, med hensyn til geografisk mobilitet og med hensyn til social mobilitet. Når det er rimeligt at se på konsekvenserne på disse tre områder, er forklaringen, at de store selskaber efter 1870 i stort omfang købte de hidtidige ejere af jord- og skovlodder ud, at der opstod et betydeligt behov for arbejdskraft, og at anlægget af jernbaner fandt sted i dele af området (men ikke i andre), således at Revsund på en anden måde end tidligere blev inddraget i det nationale kommunikationssystem.

Kildematerialet til svensk befolkningshistorie er som bekendt (?) af høj kvalitet, og da behandlingen af det er foretaget sobert og solidt, fremstår bogens resultater da også som velbegrundede. I øvrigt er det ikke meningen at gennemgå disse resultater her. Hensigten med at omtale Roléns bog i netop dette tidsskrift er nemlig primært at pege på nogle af de perspektiver, der ligger i en historisk/samfundsvidenskabelig undersøgelse, der henter sit empiriske grundlag i en meget intensiv udnyttelse af et afgrænset lokalområdes datamateriale af forskellig art.

Der er vist ingen tvivl om, at Rolén klart har demonstreret værdien af at

efterprøve en lang række opfattelser omkring konsekvenserne af industrialiseringens indtrængen i det traditionelle samfund på et mikroniveau, som det Revsunds tingslag repræsenterer. Også i en række andre sammenhænge forekommer det at være en rigtig og nødvendig måde at udbygge vor viden på.

Det gælder selvfølgelig også, selv om man ikke - som Rolén - direkte kan vise, at tidligere opfattelser i hvert fald ikke har haft gyldighed for det undersøgte område. Her tænkes på bogens resultater omkring de sociale og mobilitetsmæssige følger for de mennesker, som solgte til selskaberne, men som blev boende - ofte som forpagtere af deres tidligere ejendom - og ikke emigrerede, som man ellers har ment.

Det kunne måske indvendes, at den undersøgte kohorte af sælgere, som denne del af afhandlingen bygger på, ikke er imponerende stor, men efter min opfattelse er det ikke så væsentligt i den givne sammenhæng. Derimod havde det måske været rimeligt, om der var blevet gjort lidt mere ud af at diskutere, i hvilket omfang der kan generaliseres på grundlag af bogens resultater. På flere centrale områder ligner Revsunds tingslag gennemsnittet for hele Jämtland, men heraf følger jo ikke, at det også gælder for andre områder. Rækkevidden af bogens centrale konklusioner burde forfatteren altså nok have ofret lidt større opmærksomhed, for det ville have øget dens værdi i det perspektiv, som her er betonet: sammenhængen mellem individuelle, lokale, regionale og nationale analyseniveauer.

Jørgen Elklit

Povl Terkelsen, Sovjetunionens Kommunistiske Parti. Introduktion til partiets Status, København: Mungskaaard, 1978. 190 s. 75,00 kr.

Gennem de senere år er der fremkommet en række dansksprogede fremstillinger af de sociale og politiske forhold i Østeuropa og Sovjetunionen. Disse fremstillinger, der i mange tilfælde er af introducerende karakter, har uden tvivl imødekommet et stærkt behov for information om de østeuropæiske systemer, som i mange henseender adskiller sig fra de mere velkendte i Vesteuropa. Kredsen af forskere omkring Slavisk Institut på Aarhus Universitet har markeret sig smukt i disse bestræbelser på at informere om blandt andet Sovjetunionen. Den foreliggende bog om det kommunistiske parti er et godt eksempel herpå.

Som det vil være almindeligt bekendt, er Sovjetunionens Kommunistiske Parti - hvis sovjetiske forkortelse er KPSS - det eneste legitime parti i Sovjetunionen. Povl Terkelsen går i sin bog ikke nærmere ind på en redegørelse for eller